

İDARİ YARGININ GELECEĞİ

Av. Zühal SİRKECİOĞLU DÖNMEZ*

---

* Ankara Barosu.

Ülkemiz Hukuk Fakültelerinde iki Ana Bilim dalı vardır:
Özel Hukuk ve Kamu Hukuku.

Özel Hukuk, hukuk karşısında eşit olduğu kabul edilen gerçek ve tüzel kişilerin arasındaki hukuki ilişkilerle ilgilidir. Bu tür ilişkilerde anlaşmazlık olduğunda çözüm yeri de Adli Yargıdır.

Kamu Hukukunda ise yöneten-yönetilen ilişkisi söz konusudur ve bu ilişkide taraflar eşit değildir. Yöneten –İdare– güçlüdür ve bu nedenle idarenin işlem ve eylemlerinin denetlenmesi gerekir. Ülkemizde Adli Yargı dışında bir de İdari Yargı vardır ve Anayasa Hukukundan kaynaklanan denetim mekanizmalarını bir tarafa koyarsak yönetilen (vatandaş, birey), idareye karşı hakkını İdari Yargıda arar. Anayasada da İdarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolunun açık olduğu gösterilmiştir.

Anayasada Yüksek Mahkemeler arasında yer alan Danıştay, 1868'den itibaren tek İdari Yargı organı olarak yönetilenlerin idareye karşı haklarını koruyup kollamış, 1982'de 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ile ilk derece İdare Mahkemeleri kurulmuştur. Birkaç kez İYUK'da yapılan değişiklikler ile İdari Yargının hukuki denetimine kısıtlamalar getirilmeye çalışılmışsa da, 150 yıla yaklaşan birikimi ve içtihatlarıyla halen yönetilen için en önemli hak kapısıdır.

Uygulamada genellikle, başta Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Hocaları olmak üzere, Adli Yargı hakimleri İdare Hukukunu görmezden gelirler; İdari yargı gereksizdir ve tek yargı sistemi getirilmelidir. 2010 yılında yapılan son Anayasa değişikliğinde halk oyu ile kabul edilen düzenlemelerden biri de Yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiçbir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı verilemez -12/4.md. hükmüdür. İYUK'da zaten var olan “ *İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdari mahkemeler; yerindelik denetimi yapamazlar, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı veremezler -2/2.md.- hükmü ile aynı olan değişikliğe neden gerek duyulduğu, Madde Gereçlerinde şöyle yer almıştır: “...yargı organının idarî işlemin yerindeliğini denetlemeyeceği...*” belirtilmiş olmasına rağmen, uygulamada bu hükme uymayacak şekilde yargı kararlarının verildiği görüldüğünden, bu tür uygulamaların önüne geçilmesi amacıyla, fıkrada yargı yetkisinin, hiçbir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamayacağı açıkça vurgulanmıştır. Bu ilkenin Anayasada yer almasının yargı pratiğimizden kaynaklandığı ve önleyici işlevi olacağı açıktır. Yerindelik denetimi, yürütme iktidarının negatif kullanımı anlamına gelir. Gereğinden

de anlaşıldığı gibi, Yasama, Yargıyı yola getirmeye çalışmakta, yargının verdiği kararların iktidara engel olduğunu söylemektedir.

Yerindelik aslında ‘Kamu Yararı’dır ve İdari eylem ve işlemlerin asıl amacı Kamu Yararına uygunluktur. İdare/İktidarın istediği de şudur: İdari Yargı olsun, ama yalnızca idari işlemin yetki, şekil, sebep, konu, yönünden uygunluğunu denetlesin, yani Kanuna uygunluk denetimi yapsın. Yakında İYUK 2/1-a maddesinden “maksat” ifadesini kaldırırlarsa hiç şaşmam, böylece Anayasaya uygunluk sağlanmış olur!

Evet iş buraya yavaş yavaş, alıştıra alıştıra getiriliyor. 12 Ocak 2011 tarihinde kabul edilip 1 Ekim 2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Kanun’un “*Ölüm veya vücut bütünlüğünün yitirilmesinden doğan zararların tazmini davalarında görev*” başlıklı 3.maddesi şöyledir: Her türlü idari eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine yahut kişinin ölümüne bağlı maddi ve manevi zararların tazminine ilişkin davalara asliye hukuk mahkemeleri bakar. İdarenin sorumluluğu dışında kalan sebeplerden doğan aynı tür zararların tazminine ilişkin davalarda dahi bu hüküm uygulanır. 30/1/1950 tarihli ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu hükümleri saklıdır.

Mecliste görüşülürken İktidar milletvekilleri tarafından verilen Önergenin Gerekçesi daha çok, davaların görev uyuşmazlığı nedeniyle uzamasına dayandırılmıştır (TBMM 12 Ocak 2011 Tutanakları). Gerekçede, İdari yargı diliyle “*tam yargı davalarının*” insan zararlarına ait bölümü, idari yargının görev alanından çıkarılmıştır. Bu davalar, idare hukuku normlarına değil, özel hukuk normlarına bağlı olacaktır. Zaten idarî yargıda da, insan zararları Borçlar Kanunu 41 ve devamı maddelerine göre hesaplanıp sonuca bağlanmaktadır, denilmektedir.

Özel Hukuk Normlarına bağlı olacak bu davalarda Mahkeme Hakimi, genel olarak BK anlamında haksız fiil aramak zorunda kalacaktır. İdare Hukukunun “*Hizmet Kusuru, Kusursuz Sorumluluk*” kavramları ve bu hukuki kavramlar üzerine oluşmuş içtihatlar bir çırpıda silinmiştir. Adli Yargı bu tür (ölüm ya da vücut bütünlüğünü bozan fiiller) davalarda genel olarak Ceza Mahkemesi Kararını bekler ve Ceza Mahkemesinde kusurlu görülen/ceza alan kişileri tazminata mahkum eder. Bu nedenle olaydan sonra açılacak ceza soruşturması ve ceza davasında İdarenin kusurunun kanıtlanması önemlidir. Olaydan sonra düzenlenen bilirkişi raporu ve savcılık iddianamesinde idarenin kusurunun bulunup bulunmadığı konusunda bir tesbit yapılmasına engel yoktur, ama TCK.20/1. md.ne göre tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımını uygulanamayacağından bu tesbit genellikle es geçilmektedir. Bu durumda, olayın, İdarenin eylem ve işleminin kaynaklandığını ve idarenin sorumluluğunu kim nasıl araştıracaktır? Üstelik –ne kadar özel hukuk hükümlerine göre yargılama yapılacak denilse de– sorumluluğun belirlenebilmesi için hakimin idare hukukunu bilmesi

gerekecektir. Aksi halde –benzerlerinde yaşıadığımız– özel hukuk bakışıyla çok yanlış ve adil olmayan kararlar verilecektir.

İdari yargı İdarenin yargısı değildir, aksine, İdare edilenin idareye karşı hakkını korumak için vardır. Bu nedenle, İdari Yargıyı tırpanlama yok etme çabalarına karşı durmak gerekir.

